

УДК 371.3+378.147+616-616.053.2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

І. В. Шлімкевич, О. Я. Царук

ДВНЗ “Івано-Франківський національний медичний університет”

METHODOLOGICAL FEATURES OF MONITORING OF STUDENTS KNOWLEDGE IN SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL CONTEXT FOR LEARNING IN A CREDIT-MODULAR SYSTEM IN HIGHER MEDICAL INSTITUTIONS

I. V. Shlimkevych, O. Ya. Tsaruk

SHEI “Ivano-Frankivsk National Medical University”

У статті охарактеризовано основні педагогічні принципи проведення контролю знань студентів. Наведено теоретичні основи та обґрунтовано прикладну цінність різних форм та видів контролю в поточній педагогічній діяльності. Показано, що правильно поставлений контроль навчальної діяльності студентів дозволяє викладачу оцінювати одержані ними знання, уміння, навички, вчасно надавати необхідну допомогу і досягнути поставлених цілей навчання. Поза тим, раціонально і грамотно проведена перевірка знань студентів створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації їхньої самостійної роботи на заняттях. Визначено, що лише безперервний моніторинг рівня знань забезпечує оперативний зворотний зв'язок і дає якісну інформацію про ефективність навчального процесу.

The article describes the main pedagogical principles of monitoring students' knowledge. The theoretical basis and proved the practical value of different forms and types of controls in the current educational activities were done. It was shown that properly placed control learning activities allows teachers to assess students received their knowledge, abilities, skills, to provide the necessary assistance in time and achieve the goals of learning. Beyond that, rationally and intelligently tested students' knowledge creates favorable conditions for the development of cognitive abilities of students and enhance their independent work. It was determined, that only the continuous monitoring of the level of knowledge provides prompt feedback and gives qualitative information about the effectiveness of the learning process.

Вступ. Контроль знань студентів є складовою частиною процесу навчання. За своїм визначенням, контроль – це співвідношення досягнутих результатів із запланованими цілями навчання, при якому мусить діяти закономірний ланцюговий зв'язок: мета навчання: процес – результат – наступна мета [3].

Деякі викладачі традиційно підходять до організації контролю, використовують його, в основному, заради встановлення показників досягнутого. Контроль і оцінювання як складові функції процесу навчання в сучасній вищій школі повинні піддаватися суттєвому переосмисленню. Гуманізація, демократизація освіти, переорієнтація навчання з інформаційно-репродуктивного процесу на творчий розвиток особистості студента, формування у нього основних здатностей та компетенцій потребують зміни підходів

до оцінювання навчальних досягнень. Контроль навчальної роботи й оцінки знань студентів повинен мати об'єктивний характер з тенденцією до його максимальної диференціації й урізноманітнення [2].

Основна частина. Перевірка знань студентів повинна давати відомості не тільки про правильність чи неправильність кінцевого результату виконаної діяльності, але і про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння.

Правильно поставлений контроль навчальної діяльності студентів дозволяє викладачу оцінювати одержані ними знання, уміння, навички, вчасно надавати необхідну допомогу і досягнути поставлених цілей навчання. Все це в сукупності створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації їхньої самостійної роботи на заняттях. Поза тим, добре поставлений контроль дозволяє викладачу не тільки правильно оцінити рівень

засвоєння студентами досліджуваного матеріалу, але і побачити свої власні удачі і промахи [4].

Проблема контролю за навчальною діяльністю студентів не нова, і педагогічний досвід, накопичений у цій сфері, багатий і різнобічний.

Принципи організації контролю й оцінки знань студентів визначаються метою навчально-виховного процесу у ВНЗ, а також об'єктивними закономірностями педагогічного процесу в них і мають такі варіанти: принцип *індивідуального характеру* перевірки й оцінки знань студентів (індивідуальна робота викладача з кожним студентом із врахуванням його індивідуальних особливостей); принцип *систематичності і системності* перевірки й оцінки знань (здійснення контролю протягом усього періоду навчання студента у ВНЗ); принцип *тематичності* (стосується усіх ланок перевірки і передбачає оцінку навчальної діяльності студентів за кожну тему чи предмет взагалі); принцип *диференційованої оцінки успішності* навчання студентів (здійснення оцінки успішності на основі різнорівневого підходу); принцип *єдності вимог* викладачів до студентів (врахування кафедрями і викладачами діючих загальнодержавних стандартів); принцип *об'єктивності* (систематичний аналіз результатів поточного чи тематичного контролю і показників успішності за єдиними критеріями з метою своєчасного здійснення заходів для поліпшення організації і змісту навчально-виховного процесу); принцип *гласності* (доведення результатів контролю до відома студентів) [1].

Викладені принципи, як регулятори контролю навчальної роботи й оцінки знань студентів, визначають конкретні види, методи, форми організації, критерії та норми оцінок знань студентів.

Контроль при навчанні в медичних вузах реалізується в декількох видах: поточному, рубіжному і підсумковому. *Поточний* контроль – найпоширеніший і найбільш ефективний вид контролю, коли мова йде про систематичну перевірку. Він здійснюється по ходу програм засвоєння матеріалу окремого заняття або декількох занять у рамках модуля. Особливість його полягає в тому, що він дозволяє бачити процес становлення умінь і навичок і, відповідно, вносити корективи в роботу викладача. Найбільш важливою для поточного контролю є навчальна функція.

Завдання *рубіжного* контролю – виявлення результатів на певному етапі навчання (по закінченні окремого тематичного модуля). Важливим показником ефективності рубіжного контролю є рівень сформованості навичок самоконтролю у студентів, умінь здійснювати контроль за результатами власної діяль-

ності та коригувати її у процесі виконання завдань, запропонованих викладачем.

Мета *підсумкового* контролю – встановити рівень сформованості комунікативної компетенції по закінченню вивчення предмета. Одна з важливих сфер застосування підсумкового контролю – атестація випускників, тобто встановлення відповідності рівня і якості підготовки студентів вимогам сучасних освітніх стандартів з певного розділу медицини. У підсумковому контролі на перший план виступає контролююча функція.

Залежно від специфіки організаційних форм розрізняють контроль, що здійснюється викладачем (фронтальний, груповий, індивідуальний і комбінований), і самоконтроль студентів. При *фронтальній* формі організації контролю на питання викладача по порівняно невеликому обсягу матеріалу короткі відповіді, зазвичай з місця, дають багато студентів групи.

Ця форма контролю дозволяє вдало сполучити перевірку з завданнями повторення і закріплення пройденого матеріалу, викликаючи підвищену активність групи. При цьому кожен студент може доповнити, виправити, уточнити відповіді своїх товаришів, підтвердити ці доповнення прикладами і т. д. Дуже часто фронтальне опитування приймає вигляд живої бесіди. При вмілому застосуванні фронтального опитування за порівняно невеликий час вдається здійснити перевірку знань у значної частини студентів групи. Однак при фронтальному контролі буває важко забезпечити докладність та всебічність перевірки кожного студента.

Групова форма організації контролю використовується в тих випадках, коли виникає необхідність перевірити підсумки навчальної роботи чи хід її виконання частиною студентів, що одержала певне колективне завдання на семінарі чи в процесі позаурочних занять. При цьому питання ставляться перед цією групою, у їхньому вирішенні беруть участь студенти, що працювали в складі даної групи, але із обов'язковим залученням до обговорення інших студентів.

Індивідуальний контроль широко застосовується для ґрунтовного знайомства викладача зі знаннями, уміннями і навичками окремих студентів. При індивідуальному контролі викладач звертає увагу на докладність і усвідомлений характер відповіді студента, логічність його суджень, доказовість висунутих ним положень, уміння застосовувати засвоєні знання. З цією метою студенту задають додаткові і навідні запитання. Викладач установлює визначену систему індивідуального опитування, завчасно при-

плануванні заняття визначаючи за результатами своїх спостережень і попереднього контролю, кого зі студентів варто запитати по яких розділах, згідно з заходами кредитно-модульної системи освіти індивідуальне опитування повинно бути регулярним. Водночас система індивідуального опитування не повинна бути трафаретною і незмінною, тому що шаблонний її характер не забезпечить поставленої мети, оскільки система стає добре відомою студентам і контроль втрачає елемент несподіванки, що має важливе значення для забезпечення систематичної підготовки студентів до занять [4].

Контроль повинен стимулювати постійну роботу всіх студентів групи. Досягається це такими прийомами, як постановка викладачем проблемних питань або завдань перед усією групою з наступним викликом для відповіді того чи іншого студента (як при фронтальному опитуванні); коментування студентами окремих положень відповідей своїх товаришів, доповнення їх повідомленнями і прикладами; пропозицією інших, оригінальних способів виконання вправ і вирішення завдань тощо. Одним із прийомів активізації індивідуального контролю є питання студентів своєму товаришу під час його відповіді. Слід, однак, враховувати, що не можна занадто широко користуватися цим прийомом, тому що, по-перше, студенту, що задає запитання, не завжди вдається правильно його сформулювати; по-друге, зниження результуючого бала за заняття через питання товариша може викликати ускладнення в їхніх відносинах. Краще, якщо питання студентів будуть трансформовані викладачем і від його особи запропоновані.

У *комбінованій формі* контролю (при так званому ущільненому опитуванні) досягається вдале сполучення індивідуального контролю з фронтальним і груповим. Особливістю цієї форми контролю є одночасний виклик викладачем для відповіді декількох студентів, з яких один відповідає усно, 1-2 готуються до відповіді, виконуючи на дошці необхідні графічні роботи чи записуючи умови і хід розв'язання завдань, а інші виконують індивідуальні письмові чи практичні завдання. Переваги ущільненого опитування полягають у тому, що воно дає можливість ґрунтовно перевірити більшу кількість студентів при порівняно невеликій витраті часу.

Тому рекомендується піддавати ущільненому опитуванню одночасно обмежену кількість студентів (3-4 особи), застосовувати цю форму контролю переважно в тих випадках, коли навчальне значення контролю не має вирішального значення (наприклад,

після того, як матеріал вже засвоєний і є необхідність здійснити перевірку тільки деяких учнів). Комбінована форма контролю надає можливість використовувати програмовані засоби для перевірки знань, умінь і навичок студентів більшою мірою, ніж при інших формах контролю.

Самоконтроль забезпечує функціонування внутрішнього зворотного зв'язку в процесі навчання, одержання студентами інформації про повноту і якість вивчення програмного матеріалу, міцність сформованих умінь і навичок, труднощі і недоліки, що виникли при підготовці. Самоперевірка має велике психологічне значення, стимулюючи навчання. З її допомогою студент реально переконається в тому, як він опанував навчальний матеріал, перевіряє правильність виконання завдань шляхом зворотних дій, оцінює практичну значимість результатів виконаних завдань, вправ, дослідів і т. д. [2].

Функції та види контролю виступають у своїй єдності в процесі моніторингу – одного з сучасних засобів оцінювання результатів навчання. Моніторинг – це регулярне відстежування якості засвоєння знань і умінь у навчальному процесі. Інакше кажучи, моніторинг – це безперервні контролюючі дії викладача, що дозволяють спостерігати (і коригувати в міру необхідності) просування студента від незнання до знання. У процесі моніторингу реалізуються всі функції контролю, а, насамперед, керуюча і діагностична функції. Моніторинг забезпечує оперативний зворотний зв'язок і дає викладачу інформацію про рівень засвоєння студентами навчального матеріалу. У процесі моніторингу використовуються різні види контролю, але особливої важливості набуває при цьому поточний і тематичний контроль.

Моніторинг передбачає створення інструментів контролю знань, навичок і умінь (вибір форм контролю та розробку контрольних завдань), а також розробку коректуючої методики, орієнтованої безпосередньо на особистість студента з урахуванням його індивідуальних досягнень у навчальному процесі.

Висновок. Таким чином, систематичний контроль знань і умінь студентів – одна з основних умов підвищення якості навчання. Викладач у своїй роботі повинен використовувати не тільки загальноприйняті форми контролю, але і систематично винаходити та впроваджувати свої. Уміле володіння викладачем різними формами контролю знань і умінь сприяє підвищенню зацікавленості студентів у вивченні предмета, попереджає відставання, забезпечує їх активну роботу. В результаті проведення нетрадиційних

форм контролю знань і умінь розкриваються індивідуальні особливості студентів, підвищується рівень

підготовки до занять, що дозволяє вчасно усувати недоліки і пробіли в знаннях студентів.

Література

1. Оптимізація навчального процесу у підготовці лікарів-інтернів-стоматологів. (Повідомлення 4) / С. В. Косенко, М. М. Рожко, З. Т. Костишин [та ін.] // Галицький лікарський вісник. – 2012. – Т.19, число 1. – С. 117–118.

2. Завдання вищої медичної освіти в контексті реформування галузі / Р. О. Моїсеєнко, В. В. Вороненко, І. І. Феценко [та ін.] // Ваше здоров'я. – 2011. – № 31. – С. 10–28.

3. Суліма Є. Невідкладні завдання системи вищої освіти на новому етапі Болонського процесу / Є. Суліма // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 5–13.

4. Медична освіта у світі та в Україні / [Ю. В. Поляченко, В. Г. Передерій, О. П. Волосовець та ін.]. – К., 2005. – 383 с.

Отримано 23.09.14